

Naziv predmeta	IZGRADNJA TEORIJE U SOCIOLOGIJI		
Razina	Preddiplomski studij		
Vrsta	Predavanja i seminari – obavezni predmet za <i>Jednopedmetni preddiplomski studij sociologije</i>		
Godina	3.	Semestar	6.
ECTS	6		
Oblik provođenja nastave	2 sata predavanja, 2 sata seminara		
Nositelj kolegija	Dr. sc. Vjekoslav Afrić, redoviti profesor		
Nastavnik	Dr. sc. Krešimir Žažar, znan. novak/poslijedoktorand		
Kompetencije koje se stječu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razumijevanje teorije kao misaonog okvira iz kojeg proizlazi sociološko objašnjenje društvenih pojava, koji usmjeruje istraživački proces, određuje domet empirijskog uopćavanja, i pruža ideje za javnu upotrebu sociološkog znanja, sudjelovanje u javnoj intelektualnoj ili političkoj debati, te primjenu u javnim politikama. 2. Pored poznavanja načina izgradnje teorije u različitim pravcima ili rodovima znanja u sociologiji, potrebno je temeljitije poznavati sadržaje u nastavi odabranog utjecajnog teorijskog djela. 3. Znati primjere društvenih pojava interpretativno uklopiti u različite teorijske rodove, kao i pravce, s obzirom na doticaje s empirijom ili pak drugim teorijama, odnosno metateorijama i paradigmama; na primjer, kako se u različitim teorijskim aspektima može interpretirati (ne)uspjeh u razvoju, reformama, individualnim postignućima, rješavanju većih društvenih sukoba, uklanjanju raznih oblika diskriminacije u društvu, ustrajnost društvenih nejednakosti, itd. 		
Preduvjeti za upis	položeni ispiti iz kolegija <i>Povijesni uvod u sociologiju; Klasične sociološke teorije 1 i 2</i>		
Sadržaj	<p>Odabirom reprezentativnog djela iz jednog od triju teorijskih rodova u sociologiji (velika teorija, socijalna teorija i sociološka teorija u užem /postpozitivističkom/ smislu), uz izbor iz druge odgovarajuće teorijske literature, prikazuju se i objašnjavaju različite funkcije teorije u sociologiji, kao što je usmjeravanje empirijskog istraživanja radi testiranja teorijskih pretpostavki; zatim teorijske pretpostavke koje se ne mogu empirijski testirati, a ipak sačinjavaju važan dio korpusa sociološkog znanja (npr. o trijumfu, sumraku ili dugoročnom napretku demokracije, smanjenju ili povećanju društvenih nejednakosti, itd.); metateorijska razina u sociologiji kao mjesto susreta sociološke teorije sa socijalnom filozofijom i drugim disciplinama koje imaju veći stupanj teorijskog uopćavanja od sociološkog; odnosi između paradigmi i teorija; primjeri multiparadigmatskih i monoparadigmatskih teorija; elementi formalne teorije; teorijski realizam u sociologiji te drugi aspekti izgradnje teorije koja je izvorno, kao način formuliranja teorijskih problema, iznesena u djelu Arthura Stinchcombea i to pretežno na formalan način, da bi se kasnije razvila i u drugim smjerovima i teorijskim rodovima.</p>		
Obavezna ispitna literatura	<ul style="list-style-type: none"> • Stinchcombe, Arthur L. <i>Constructing Social Theories</i>. Chicago: University of Chicago Press. 1987., str. 15-56. • Mouzelis, Nicos. <i>Sociološka teorija: što je pošlo krivo?</i> Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 2000, 19-108. • Katunarić, Vjeron: <i>Dioba društva: socijalna fragmentacija u američkom,</i> 		

	<p>sovjetskom i jugoslavenskom društvu. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske, 1988.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katunarić, Vjeran. Building sociological knowledge within and across disciplinary boundaries: megalomania vs. modesty? <i>Innovation – The European Journal of Social Science Research</i>. Vol. 22, No. 2, June 2009, 155-171. • Katunarić, Vjeran, <i>Teorija društva u Frankfurtskoj školi</i>. Zagreb, Naprijed, 1990., str. 543-619 (tekstovi Jürgena Habermasa). • Preporučivo je koristiti bilješke s predavanja i seminara
Dopunska literatura	<ul style="list-style-type: none"> • Stinchcombe, Arthur L. <i>Constructing Social Theories</i>. Chicago: University of Chicago Press. • Turner, Jonathan H., edited by. <i>Handbook of Sociological Theory</i>. New York: Springer Science, 2002. 745 str. • Smelser, Neil L. Sociological Theories. <i>International Journal of Social Sciences</i>. 1995, No. 139. • Galtung, Johan. Theory Formation in Social Research: A Plea for Pluralism. U zborniku: Øyen, Else, edited by, <i>Comparative Social Research</i>. London: Sage, 1990. • Brante, Thomas. Consequences of Realism for Sociological Theory: Building. <i>Journal for the Theory of Social Behaviour</i>, Jun2001, Vol. 31 Issue 2, 167-186. /Ebsco/ • Supek, Rudi. <i>Zanat sociologa: strukturalna analiza</i>. Zagreb: Školska knjiga, 1983. (uvodno poglavlje) • Habermas, Jurgen. <i>Saznanje i interes</i>. Nolit, 1975 • Luhman, N.: <i>Društveni sistemi. Osnovi opšte teorije</i>. Sremski Karlovci-Noví Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2001., 35-107. • Anthony Giddens: <i>Profiles and critiques in social theory</i> http://www.google.com/search?tbm=bks&tbo=1&q=sociological+theory&oq=sociological+theory+#q=sociological+theory&hl=en&tbo=1&tbm=bks& • Steven Seidman: <i>Liberalism and the origins of European social theory</i> http://www.google.com/search?tbm=bks&tbo=1&q=sociological+theory&oq=sociological+theory+#q=sociological+theory&hl=en&tbo=1&tbm=bks& • Katunarić, Vjeran. «Zbunjujući sugovornik»: postmoderne teorije društva”. <i>Socijalna ekologija</i>, 1995, Vol. 4, No. 1, 35-52. • Katunarić, Vjeran. Beyond “Doom and Gloom” and “Saving the World”: On the Relevance of Sociology in the Civic Education”. <i>Journal of Social Science Education</i>. Vol. 8, No. 4, 2009, 11-19.
Oblici provođenja nastave	Predavanja i razgovor o temama koje se obrađuju u kolegiju. Obaveze studenata uključuju, uz čitanje preporučene literature, i pripremu i izlaganje seminarskih radova.
Način provjere znanja i polaganja ispita	Ispit je pismeni i usmeni. Pismeni ispit sastoji se od testa na temelju obavezne ispitne literature, a usmeni također iz gradiva obrađenog kroz predavanja i seminare. Uvjet za izlazak na usmeni ispit je pozitivna ocjena (više od pola (50 %) ispravnih odgovora) na testu. U konačnu ocjenu ispita ulazi i ocjena seminarskog izlaganja.
Jezik poduke	hrvatski
Način praćenja kvalitete	Na kraju semestra studenti/ce će evaluirati pojedine aspekte nastavnog procesa putem pismenog upitnika. Također je moguća i usmena evaluacija kolegija.

PREDAVANJA I SEMINARI		
TERMIN	DATUM	SADRŽAJ
1.	3. 3. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Uvod u kolegij; preliminarni uvid u sadržaje koji će biti tematizirani u okviru kolegija</p> <p><u>Seminar</u>: utvrđivanje prava i obaveza polaznika/ca kolegija; definiranje seminarskih grupa te utanačivanje rasporeda održavanja seminarskih referata; upoznavanje s organizacijom rada u okviru kolegija i modaliteta završne provjere znanja</p>
2.	10. 3. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Što je teorija!? Određenje teorije! Čemu teorija (<i>Gang of Four</i> "Why theory?")? Čemu teorija u sociologiji? Znanstvena alternativa ideologijskim mapiranjima društva na primjeru poimanja "osnovne grupe". Epistemološka razvrstavanja teorija u sociologiji (Boudon; Lockwood; Mouzelis). Funkcije teorije u sociologiji (Smelser).</p> <p><u>Seminar</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afrić, Vjekoslav (1989). <i>Struktura sociološke teorije</i>. Zagreb: Naprijed. (str. 100-147). • Sociological Theory and Social Reality / Teoría sociológica y realidad social. By: Díez Nicolás, Juan. <i>Revista Española de Investigaciones Sociológicas</i>. jul-sep2013, Issue 143, p7-24. 18p. 5 Diagrams. DOI: 10.5477/cis/reis.143.7. /Ebsco/
3.	17. 3. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Značajke i funkcija teorije u konfirmacijskim i eksplanacijskim istraživačkim pristupima</p> <p><u>Seminar</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Methodological Considerations: Sequential Linking of Qualitative and Quantitative Research. By: Žydžiūmaite, Vilma. <i>Social Sciences (1392-0758)</i>. 2007, Vol. 55 Issue 1, p7-14. 8p. /Ebsco/ • Confirmation and Qualitative Evidence-Instances: Justifying the Use of Qualitative Research Methods. By: Miller, Steven I. <i>Quality & Quantity</i>. Feb90, Vol. 24 Issue 1, p57. 7p. /Ebsco/
4.	24. 3. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Teorijski rodovi u sociologiji. Primjeri <i>velike teorije</i> ("teorije kao gotovog proizvoda" prema Mouzelisu) među starim i novim klasicima sociologije i srodnih disciplina. Idealtipska klasifikacija teorijskih rodova.</p> <p><u>Seminar</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • From Middle-Range to Grand Theory: Three Emergent Pathways. By: Hirose, Akihiko. <i>Conference Papers -- American Sociological Association, 2005 Annual Meeting, Philadelphia</i>, p1-20 /Ebsco/ • Turner, J. H., Boynes, D. E. (2006). The Return of Grand Theory, In: Turner, J. H. (ed.), <i>Handbook of Sociological Theory</i>. Springer.

5.	31. 4. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – <i>Socijalna teorija</i> (teorija kao oruđe/konceptualni okvir za empirijsko istraživanje): što sve može značiti, a što (epistemološki) znači u okviru podjele na tri teorijska roda? Primjeri teorijskih modela društvene stratifikacije i pokretljivosti. Lenskijeva teorija društvene stratifikacije i njeni (empirijski) dosezi. Habermasovo objašnjenje krize kapitalizma 1970ih: napuštanje ili proširenje Marxove klasne analize?</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Breen, R.: A Weberian Approach to Class Analysis, in: Wright, E. O., <i>Alternative Foundations of Class Analysis</i>. Cambridge, Cambridge University Press, 2005, pp. 40-59. • Jürgen Habermas: Problemi legitimacije u kasnom kapitalizmu, u: Katunarić, Vjeron, <i>Teorija društva u Frankfurtskoj školi</i>. Zagreb, Naprijed, 1990., str. 572-592.
6.	7. 4. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – <i>Sociološka teorija</i> u užem (postpozitivističkom) smislu. Primjer Colemanove sociologizirane teorije racionalnog izbora i njeni prednosti i nedostaci u primjeni. Mouzelisova varijanta sociološke teorije. Habermasovo poimanje racionalnosti i njegove prednosti i nedostaci u primjeni. / Empirijsko istraživanje vođeno teorijom, kao sredstvo dokazivanja valjanosti teorije.</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Micro-Macro Links and Microfoundations in Sociology. By: Raub, Werner; Buskens, Vincent; Van Assen, Marcel A. I. M. <i>Journal of Mathematical Sociology</i>, Jan-Sep2011, Vol. 35 Issue 1-3, p1-25. /Ebsco/ • Beck, Ulrich; Lau, Christoph. Second modernity as a research agenda: theoretical and empirical explorations in the 'meta-change' of modern society. <i>British Journal of Sociology</i>, Dec2005, Vol. 56 Issue 4, 25-57. /Ebsco/
7.	14. 4. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Društvena evolucija i moderni razvoj društva u svjetlu triju teorijskih rodova te razlikovanja između metateorije i teorije. Habermasova rekonstrukcija historijskog materijalizma: evolucionizam na (neo)marksistički način?</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Machalek, Richard; Martin, Michael W. Sociology and the Second Darwinian Revolution: A Metatheoretical Analysis. <i>Sociological Theory</i>, Sep2004, Vol. 22, Issue 3, 455-476. /Ebsco/ • Jürgen Habermas: Prilog rekonstrukciji istorijskog materijalizma, u: Katunarić, Vjeron, <i>Teorija društva u Frankfurtskoj školi</i>. Zagreb, Naprijed, 1990., str. 547-571.
8.	21. 4. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Metateorija, teorija i paradigma u sociologiji (prema Ritzeru). Odabrano značenje metateorije kao općenitije teorije (od sociološke teorije) – primjeri metateorija.</p>

		<p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Metatheorizing in Sociology. By: Ritzer, George. Sociological Forum, Mar1990, Vol. 5 Issue 1, pp.3-13 /Ebsco/ • The Misuse and Use of Metatheory. By: Turner, Jonathan, Sociological Forum, Mar1990, Vol. 5 Issue 1, pp.37-53 /Ebsco/
9.	28. 4. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Multiparadigmatske teorije u sociologiji: Gurvitch, Bourdieu, Ritzer. Multiparadigmatičnost u Habermasovu djelu. Ukrštanje dimenzija društvene strukture i društvene svijesti putem višestruke tipologije: četiri tipa suvremenog društva u smislu pretežnosti procesa društvene segmentacije, odnosno fragmentacije.</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • The Twentieth Century's Saint-Simon: Georges Gurvitch's Dialectical Sociology and the New Physics. By: Bosserman, Phillip. <i>Sociological Theory</i>, Mar1995, Vol. 13, Issue 1, 48-57. • The Intergenerational Reproduction of Cultural Capital: A Threefold Perspective. By: Kraaykamp, Gerbert; van Eijck, Koen. <i>Social Forces</i>, Sep2010, Vol. 89 Issue 1, p209-231 /Ebsco/ (uz pomoć ovog članka prikazati trodimenzionalnost Bourdieuova pojma <i>kulturni kapital</i>)
10.	5. 5. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Izgradnja teorije u analitičkoj (empirijski i pretežno pozitivistički orijentiranoj) sociologiji: pionirsko djelo Arthura Stinchcombea.</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zhao, Shanyang. The Beginning of the End or the End of the Beginning? The Theory Construction Movement Revisited. <i>Sociological Forum</i>, Jun96, Vol. 11, Iss. 2, 305-319. /Ebsco/ • Willer, David. The Prominence of Formal Theory in Sociology. <i>Sociological Forum</i>, Jun96, Vol. 11, Iss. 2, 319-331. /Ebsco/
11.	12. 5. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Elementi formalne teorije u sociologiji i primjeri njene primjene.</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Blau, Peter M. A Formal Theory of Differentiation in Organizations. <i>American Sociological Review</i>, Apr70, Vol. 35, Issue 2, 201-218 /Ebsco/ • Zerubavel, E. (2007). Generally Speaking: The Logic and Mechanics of Social Pattern Analysis. <i>Sociological Forum</i>, Vol. 22, No. 2: 131-145.
12.	19. 5. 2016.	<p><u>Predavanje</u> – Izgradnja teorije u kvalitativnoj istraživačkoj orijentaciji</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Theory Building in Qualitative Research: Reconsidering the Problem of Induction. By: Bendassolli, Pedro F. Forum: Qualitative Social Research. Jan2013, Vol. 14 Issue 1, p1-20. 20p. /Ebsco/

		<ul style="list-style-type: none"> • Theory and Evidence in Qualitative Research. By: Hammersley, Martyn. Quality & Quantity. Feb95, Vol. 29 Issue 1, p55. 12p. /Ebsco/
13.	2. 6. 2016.	<p><u>Predavanje</u>– Nominalizam i realizam, i kritički realizam u filozofiji (Harre, Bashkar) i sociologiji (Archer, Brante).</p> <p><u>Seminar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Supek, Rudi. <i>Zanat sociologa: strukturalna analiza</i>. Zagreb: Školska knjiga, 1983. (uvodno poglavlje + neki dodaci – izvodi iz autorovih empirijskih istraživanja) /prikazati kako autor rješava suprotnost između individue i društva, odnosno nominalizma i realizma u sociologiji/ • Is it Meaningful to Juxtapose 'Individual' and 'Society'? By: Strauss, D. F. M. <i>Society in Transition</i>, 2002, Vol. 33 Issue 1, p96-115 /Ebsco/
14.	9. 6. 2016.	<ul style="list-style-type: none"> - završna diskusija - evaluacija nastavnog procesa u okviru kolegija